

Τι σημαίνει η συμφωνία Ιράν-Ρωσία

Του Φίλιππου Τεντολούρη

Η εικοσαετής ιρανο-ρωσική συμφωνία στρατηγικής και αμυντικής συνεργασίας που υπογράφηκε στις 17/01/25 από τους προέδρους Πεζεσκιάν και Πούτιν αποτελεί ακόμη ένα γεγονός τεκτονικής σημασίας της τρέχουσας γεωπολιτικής συγκυρίας για τους εξής λόγους:

Πρώτον, θεμελιώνεται έτι περαιτέρω το ενιαίο σύμπλοκο των χερσαίων ευρασιατικών δυνάμεων, σε συνδυασμό με την εισοσαετή συμφωνία ενεργειακής και οικονομικής συνεργασίας που υπέγραψε το Ιράν με την Κίνα το 2020 όπως και την περσινή είσοδο του Ιράν στο συνασπισμό των BRICS, σε οικονομικό, πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, το σύμπλοκο αυτό διαθέτει πακτωλό φυσικών πόρων, απεριόριστο εργατικό δυναμικό, καθώς και τεχνολογική και οικονομική κυρίαρχη αθροιστικά ισχύ, σύμφωνα με διάφορους σχετικούς ενδείκτες, ενώ γεωγραφικά η επιρροή του απλώνεται στο μεγαλύτερο τμήμα της Ευρασίας. Παράλληλα, συνδέονται στενά με το σύμπλοκο αυτό, αν και δεν περιλαμβάνονται – ακόμη – στο σκληρό πυρήνα του, και έτεροι σημαίνοντες δρώντες του ευρασιατικού συστήματος, όπως η Ινδία στο οικονομικό και η Βόρεια Κορέα στο στρατιωτικό πεδίο. Η δε Ινδία ειδικότερα αποτελεί, επίσης, ένα από τα πρώτα και κυριότερα μέλη των BRICS, ενώ τηρεί άριστες σχέσεις και εκτεταμένη συνεργασία τόσο με τη Ρωσία όσο και με το Ιράν. Το πανίσχυρο αυτό γεωπολιτικό σύμπλοκο, ακόμη κι αν θεαθεί ως μια «χαλαρή» συνομοσπονδία μεταξύ των ανωτέρω δυνάμεων του ανατολικού ημισφαιρίου, διέπεται συνολικά από μια δυναμική ευρύτερη από αυτή της πάλαι ποτέ Ρωσικής Αυτοκρατορίας και της μετέπειτα Σοβιετικής Ένωσης, και αποτελεί κατά την ομολογία εξεχόντων γεωπολιτικών αναλυτών την πρώτη υπέρ-υπερδύναμη (hyperpower) της ιστορίας.

Δεύτερον, επιτυγχάνεται για πρώτη φορά στην ιστορία η έξοδος της Ρωσίας στην Αραβική Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό, ιδίως αν ολοκληρωθεί και τεθεί σε εφαρμογή ο Διεθνής Βόρειος-Νότιος Αγωγός Διεθνής (International North-South Transport Corridor) που συνδέει απευθείας τη ρωσική επικράτεια με τον Περσικό Κόλπο και τη θάλασσα του Ομάν. Η παράμετρος αυτή σε συνδυασμό με την προηγούμενη αποτελεί τον πάγιο και διαχρονικό εφιάλτη των «θαλάσσιων αγγλοσαξονικών δυνάμεων», δηλαδή της πάλαι ποτέ Μεγάλης Βρετανίας και των σημερινών ΗΠΑ, αφού στην πράξη διαρρηγνύεται με εκκωφαντικό τρόπο ο «κλοιός» περίξ της Ευρασίας, ο γνωστός «Rimland», και αδυνατούν να εφαρμοστούν συνεπώς τα πορίσματα των θεωριών του McKinder και του Spykman, στις οποίες ήταν βασισμένο κατά τη νεότερη ιστορία το πάγιο δόγμα της εξωτερικής πολιτικής των ανωτέρω δυνάμεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι το δόγμα αυτό έχει ήδη τρωθεί τόσο από την υλοποίηση του Βόρειου Περάσματος και τη συνεπαγόμενη κυριαρχία της Ρωσίας στον Αρκτικό Ωκεανό όσο και από την έξοδο στη θάλασσα του Ομάν και τον Ινδικό Ωκεανό της έτερης μεγάλης χερσαίας ευρασιατικής δύναμης, δηλαδή της Κίνας, μέσω των λιμανιών Chabahar και Qwadar στο Ιράν και το Πακιστάν

αντίστοιχα. Συνεπώς και η Ρωσία, μετά από τρεις αιώνες ατελέσφορου «Μεγάλου Παιχνιδιού» («Great Game») με τις θαλάσσιες δυνάμεις δύναται να αποκτήσει και αυτή πρόσβαση στα «θερμά ύδατα».

Τρίτον, ο άξονας Μόσχας – Τεχεράνης που σφυρηλατείται ακόμη περισσότερο με την εν λόγω συμφωνία, επί τη βάση άλλων συμφωνιών και σχημάτων συνεργασίας όπου μετέχουν οι δύο δρώντες, όπως οι BRICS ή οι συμφωνίες της Αστάνα, συνιστά ένα συμπαγές ανάχωμα ειδικότερα απέναντι στη αζερο-τουρκική προβολή ισχύος ανατολικά του Εύξεινου Πόντου. Η γεωγραφική περιοχή του Καυκάσου και της Κασπίας με άλλα λόγια «κόβει» την επέκταση της επίδρασης και επικυριαρχίας της Τουρκίας και μέσω αυτής της συλλογικής Δύσης προς Ανατολάς, και συγκεκριμένα προς την ευρύτερη Κεντρική Ασία, όπου διαβιούν ως επί το πλείστον τουρκόφωνοι και τουρκογενείς πληθυσμοί, ευεπίφοροι στην επιρροή της Άγκυρας και του λεγόμενου «τουρκικού τόξου» της, σύμφωνα και με τη θεωρία του Brezinsky αναφορικά με τα «Ευρασιατικά Βαλκάνια», που επηρέασε σε σημαντικό βαθμό τη σύγχρονη υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ στην περιοχή ευθύνης της CENTCOM και που ανέδειξε τη γεωπολιτική αξία της Τουρκίας για τις δυτικές δυνάμεις. Μάλιστα το ανάχωμα αυτό έχει της ευλογίες επιπλέον τόσο της Κίνας, λόγω της μειονότητας των τουρκογενών Ουιγούρων που ζουν στη δυτική επικράτειά της, στην επαρχία Ξιν-Γιαν, όσο και της Ινδίας, η οποία τηρεί ανοιχτά εχθρική στάση απέναντι στη στενή συνεργασία της Τουρκίας με το Πακιστάν, στον στρατιωτικό κυρίως τομέα.

Τέταρτον, πέρα από το δίπολο Τουρκίας – Αζερμπαϊτζάν, στο ειδικότερο επίπεδο η ιρανο-ρωσική συμφωνία απευθύνεται και στο δίπολο ΗΠΑ – Ισραήλ, καθώς στέλνει ξεκάθαρο αποτρεπτικό μήνυμα στις ηγεσίες τους σε ό,τι αφορά τη διεξαγωγή ενδεχόμενου στρατιωτικού χτυπήματος στις ιρανικές πυρηνικές ή ενεργειακές εγκαταστάσεις από την πλευρά τους. Σημειωτέον ότι πέραν της Ρωσίας πίσω από το Ιράν βρίσκεται και η Κίνα, η οποία όπως προαναφέρθηκε έχει συνάψει κολοσσιαίες ενεργειακές συμφωνίες μαζί του, ενώ επιπρόσθετα το Ιράν αποτελεί γι' αυτή ένα βασικό κρίκο στο «Νέο Δρόμο του Μεταξιού» που σταδιακά υλοποιεί κατά μήκος της Ευρασίας, τη γνωστή πρωτοβουλία OBOR.

Συνοπτικά, η εν λόγω συμφωνία αποτελεί ακόμη ένα ισχυρό θεμέλιο στον ολοένα και πιο στενό συνασπισμό των μεγάλων ευρασιατικών δρώντων απέναντι στην πίεση που δέχονται – πολιτική, οικονομική, στρατιωτική – από την Μεγάλη Δύναμη του δυτικού ημισφαιρίου, μέσω της πρωτοκαθεδρίας της τελευταίας στους ωκεανούς που περιβάλλουν την ευρασιατική επικράτεια, στέλνοντας σαφέστατο μήνυμα στη νέα κυβέρνησή της να σεβαστεί τις ζώνες και τις σφαίρες επιρροής τους στο ανατολικό ημισφαίριο.